

Julkaisufoorumi, julkaisurekisterit ja Arto

Arto-päivä, 9.5.2012

Jyrki Ilva (jyrki.ilva@helsinki.fi)

Viitetietojen kokoamisen motiivit

- Tieteellisiä julkaisuja koskevia viitetietoja kootaan kahteen erilaiseen tarpeeseen
 - Tiedonhaku ja kiinnostavien julkaisujen etsiminen
 - Tutkimushallinnon ja tutkimuksen arvioinnin tarpeet
- Edellinen motivaatio perinteinen ja ehkä tärkeämpi, mutta myös jälkimmäisen merkitys korostunut viime vuosina
 - Tieteellisten julkaisujen määrä ja laatu tutkimuksen tason mittarina
 - Yliopistojen uusi rahoitusmalli: julkaisutietojen pohjalta jaetaan 13% yliopistojen rahoituksesta (= yli 200 miljoonaa euroa)

Yliopistojen rahoitusmalli ja julkaisut

- Yliopistojen rahoitusmallista haluttiin tehdä yksinkertainen ja läpinäkyvä
 - Vuoteen 2015 asti: kansainvälisten referee-julkaisujen perusteella jaetaan 9% rahoituksesta, muiden tieteellisten julkaisujen perusteella 4% (alkuperäisessä ehdotuksessa 10% vs, 3%)
 - Vuodesta 2015 eteenpäin käytetään julkaisufoorumiluokitusta: tasojen 2 ja 3 julkaisukanavissa ilmestyneet julkaisut tuottavat 9%, tason 1 julkaisukanavissa ilmestyneet 4%
 - Monografiolla lisäksi oma kerroin (4 x)
- Mallia kohtaan esitetty runsaasti kritiikkiä, ja epäselviä asioita vielä paljon
 - Pelätään suosivan tiettyjä tieteenaloja alakohtaisista julkaisukäytännöistä riippuen
 - Ositetaanko monen tekijän julkaisuista saatavat pisteet?

Julkaisufoorumi

- Tieteellisten seurain valtuuskunnan koordinoima hanke (2010-2012)
 - 23 tieteenalakohtaista paneelia luokitteli tutkijoiden käyttämät tieteelliset julkaisukanavat (lehdet, sarjat ja kustantajat)
 - Massiivinen urakka, luokiteltavia kanavia noin tuhat / paneeli
- Tieteelliset lehdet ja sarjat luokiteltiin kolmeen eri tasoluokkaan (1-3), kustantajat kahteen (1-2)
 - Noin 15% tieteellisistä lehdistä ja sarjoista tasolle 2, 5% tasolle 3
 - Luokituksen tulokset nähtävillä hankkeen kotisivuilla:
<http://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/>

Julkaisufoorumin päämäärät

- Julkaisufoorumin päämääränä tarjota välineitä julkaisujen laadun arviointiin
 - Yksittäisten julkaisujen arviointi liian raskasta; viittausindeksit eivät kata kaikkia aloja; julkaisukanavien arviointia pidetty hyvänä kompromissina
 - Oletus: laadukkaammilla foorumeilla ilmestyneet julkaisut keskimääräistä laadukkaampia ja siteeratumpia
 - Tieteenalojen väliset julkaisukulttuurien ja julkaisukanavien erot rajoittavat kuitenkin käyttömahdollisuuksia: esim. A1-julkaisutyypissä ylemmissä luokissa ilmestyneiden julkaisujen osuus vaihtelee aloittain 30 ja 70 prosentin välillä
- Tavoitteena myös kannustaa tutkijoita julkaisemaan laadukkaammilla foorumeilla ja nostaa tätä kautta suomalaisen tutkimuksen tasoa
 - Acatiimi: yliopistot alkaneet palkita tutkijoita julkaisemisesta tasojen 2-3 foorumeilla

Julkaisufoorumi ja kotimaiset julkaisukanavat

- Paljon keskustelua kotimaisten julkaisujen asemasta luokituksessa ja sitä hyödyntävässä rahoitusmallissa
 - Keskeisenä arvioinnin kriteerinä kv. tutkijayhteisön tavoittaminen
 - Ylemmille tasoille nousi vain muutamia kotimaisilla kielillä ilmestyviä julkaisukanavia (lehdistä vain Historiallinen aikakauskirja ja Virittäjä)
 - Rahoitusmalli teki tasojen 1 ja 2 välisestä rajasta merkitsevemmän kuin alun perin ajateltiin
- Kritiikin myötä Julkaisufoorumin ohjausryhmä päätti helmikuussa 2012 antaa paneeleille vielä mahdollisuuden tarkistaa luokituksia kotimaisten julkaisukanavien osalta

JURE-projekti ja kansallinen julkaisurekisteri

- Rahoitusmallin tueksi tarvitaan yhtenäistä ja kattavaa tietoa julkaisuista
 - Ajatus tutkimusorganisaatioiden yhteisestä kansallisesta julkaisurekisteristä
- Kansallista julkaisurekisteriä suunnitellut JURE-projekti 2009-2011
 - Ks. <http://raketti.csc.fi/paattyneet/jure>
- JURE I ja JURE II: hajautettu ja keskitetty malli
 - Nykyisiin julkaisurekistereihin perustuvan JURE I:n ajateltiin olevan väliaikaisratkaisu, JURE II varsinainen päämäärä, jonka oletettiin valmistuvan 2014
- Lopputulos: yhteistä kansallista tutkimuksenhallintajärjestelmää ei syntynyt
 - OKM kääntyi kesällä 2011 Helsingin yliopiston puoleen
 - HY:n Tuhat-järjestelmän laajentaminen kansalliseen käyttöön?
 - Keskustelut päättyivät umpikujaan loppuvuodesta 2011

Tilanne JURE-projektin jälkeen

- Yliopistot rakentavat edelleen omia tutkimuksenhallintajärjestelmiään, joko yksin tai yhteistyössä toisten kanssa
 - JURE-projektin aikana kertynyt suma purkautuu: Lappeenranta valinnut jo uuden järjestelmän, Aalto ja Turun yliopisto suunnittelevat myös hankintaa
- Käytössä useita eri järjestelmiä: SoleCRIS, Pure, Converis, jne.
 - Ei yhtä yhteistä teknistä ratkaisua
- Järjestelmän vastuutaho vaihtelee: joskus kirjasto, yleensä tutkimushallinto
- Yliopistojen julkaisutiedot (noin 35.000 julkaisua / vuosi) kerätään vuosittain paikallisista rekistereistä Excel-formaatissa OKM:n tietovarastoon

Raportointiportaali ja julkaisuportaali

- CSC:n ylläpitämä Vipunen-raportointiportaali (<http://vipunen.csc.fi>) tarjoaa tutkimushallinnon tarvitsemat monipuoliset tilastolliset analyysit
 - Julkaisujen viitetiedot olisi mahdollista saada raportointiportaalin kautta vain Excel-formaatissa, mikä on käytettävyyden kannalta hankalaa
- Raportointiportaalin rinnalle erillinen julkaisuportaali?
 - Julkaisutietojen selailuun ja niistä tehtäviin hakuihin optimoitu erillinen käyttöliittymä
 - Toiveena kevyt ratkaisu, joka on toteutettavissa nopeasti ja ilman suuria kustannuksia

Julkaisuportaalin rakentaminen

- Kansalliskirjasto toteuttaa syksyllä 2012 julkaisuportaalin prototyypin VUFind-ohjelmistolla
 - VUFindiä hyödynnetään myös KDK-asiakasliittymässä
 - Julkaisuportaalille oma VUFind-instanssi
- Hyödyntää samaa OKM:n keräämää julkaisudataa kuin raportointiportaali
 - Alkaa vuodesta 2011: takautuvaa dataa ei kattavasti saatavilla; laatu vaihtelee liikaa
 - Mukana sekä koti- että ulkomaisia julkaisuja
- Ei korvaa raportointiportaalia (eikä Artoa!), mutta tarjoaa helppokäyttöisemmän käyttöliittymän korkeakoulujen julkaisutietojen selailuun
 - Julkaisujen viitetietoista voi tehdä hakuja (fasetoitu haku) ja niitä voi selailla

Julkaisurekisterit ja kotimainen julkaiseminen

- JURE-projektin tavoite: julkaisurekisterien tiedontuotantoa tehostetaan ja tietojen laatua parannetaan hyödyntämällä kv. julkaisutietokantojen (Web of Science, Scopus) valmista dataa
- Mutta entä kotimaisissa julkaisukanavissa ilmestyneet julkaisut?
 - Puuttuvat lähes kokonaan kv. julkaisutietokannoista
 - Kotimaisella julkaisemisella suuri merkitys etenkin humanistis-yhteiskuntatieteellisillä tieteenaloilla
- Kansalliskirjasto selvittänyt JURE-projektin pyynnöstä kotimaisten julkaisujen viitetietojen haravointia kansallisista tietokannoista
 - ”Arto, Fennica ja Linda kansallisen julkaisurekisterin tietolähteinä” (selvitys, 5.4.2011)
<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201104061415>

Artikkelitietojen hyödyntämiseen liittyviä haasteita

- Artoa mahdollista käyttää julkaisurekisterin lähdetietokantana jo nyt (HY:n Tuhat, Hankenin Haris), mutta sisällössä toistaiseksi puutteita
 - Tietokannan kattavuus vaihtelee (lehtiä puuttuu, kokoomateoksissa ilmestyneitä artikkeleita vain vähän)
 - Tieto ei ole riittävän ajantasaista (luetteloinnissa viiveitä)
 - Tietokanta ei sisällä kaikkia julkaisurekisterin kannalta tarpeellisia tietoja (mm. affiliaatiot ja julkaisutyypiluokitukset)
- Haasteena myös tiedontuottajien motivointi
 - Miten perustellaan tallennettavan tiedon lisääntyminen?

Mitä pitäisi tehdä? (1)

- Kansalliskirjasto valmistellut hanke-esityksen vuonna 2011 tehdyn selvityksen pohjalta
 - Rahoitus toistaiseksi auki
 - Ideana kehittää nykyisen Arto-tietokannan pohjalta avoin tietovaranto, josta mahdollista importoida viitetietoja myös julkaisurekistereihin
- Pääpaino tieteellisten lehtien ja kokoomateosten artikkeleissa
 - Volyymiltaan suurin tieteellisten julkaisujen ryhmä, viitetietojen saatavuudessa eniten kehittämistä
 - Tavoitteena mahdollisimman hyvä kattavuus etenkin Julkaisuforumissa tieteellisiksi todettujen kotimaisten julkaisukanavien (tasot 1-3) osalta

Mitä pitäisi tehdä? (2): Tiedontuottajien piirin laajentaminen

- Tieteellisillä kustantajilla intressejä saada julkaisujensa viitetiedot mukaan yhteiseen avoimeen tietovarantoon
 - Tavoitteena uuden yhteistyömallin luominen, Tiedekustantajien liiton ja TSV:n verkostot apuna
- Perustietojen saaminen suoraan kustantajilta nopeuttaisi tallennusta ja parantaisi sen kattavuutta
 - Työnjako: mitä saadaan lehdiltä, mitä tehdään kirjastoissa?
 - Kustantajilla edellytykset kerätä affiliaatio- ja julkaisutyypitietoja
- Tallennusta varten tarvitaan artikkeleille optimoitu syöttöjärjestelmä, jonka avulla tietoja voi tallentaa myös tieteellisten kirjastojen ulkopuolella

Mitä pitäisi tehdä? (3): kirjastojen yhteistyö

- Nykyisen Arto-luettelointiyhteistyön kehittäminen
 - Onko julkaisurekisterin ja tiedonhakijoille tarkoitettujen hakupalveluiden tuotantoprosesseja mahdollista integroida niin, etteivät ne syö toistensa resursseja?
 - Tallennettavien tietojen täydentäminen (affiliaatiot, julkaisutyypit)
 - Työnjaon tarkistaminen ja uusien organisaatioiden rekrytoiminen
- Yhteistyöneuvottelut muiden kotimaisten artikkelitietokantojen kanssa
 - Kartoitetaan tietokantojen relevanssi julkaisurekisterin kannalta
 - Keskustellaan tietojen hyödyntämisestä ja mahdollisesta muusta yhteistyöstä